

davacının göreve son verme cezasıyla cezalandırılmasında mevzuata uyarlık görülmemektedir.” (Danıştay 10. Daire, 12.11.1984, E.1984/907, K.1984/1860).

4. İşlem evresi

İnceleme ya da soruşturmadan sonra işlem evresi başlar. Bu evrede hangi organ ve birimlerin görevli olduğu ve bu kapsamda ne işlem yapacakları yasalarda gösterilmiştir. Çünkü soruşturmacı (muhtakik), düzenlediği **ön rapor, inceleme raporu, soruşturma raporu, görüş özeti** (fezleke) denilen soruşturma sonucunu yetkili makama vermekle görevini tamamlamış olur.

a) Disiplin işlemi

Disiplin cezaları, disiplin amiri ya da disiplin kurulunca verilir. 657 sayılı yasa, disiplin ve soruşturma işlerinde yasalarla verilen görevleri yapmak üzere kurum merkezinde kurulacak yüksek disiplin kurulu ile her ilde, bölge esasına göre çalışan kuruluşlarda bölge merkezinde ve kurum merkezinde, ayrıca milli eğitim müdürlüklerinde kurulması öngörülen disiplin kurullarının kuruluş, üyelerinin görev süresi, görüşme ve karar yöntemi, hangi memurlar hakkında karar verecekleri ve disiplin amirlerinin belirlenmesinde uygulanacak kurallar ile bunların yetki ve sorumluluklarının bir yönetmelikle düzenlenmesi gerektiğini hükme bağlamıştır(m.134). Bu hüküm gereğince 17.09.1982 gün ve 8/5336 sayılı bakanlar kurulu kararı ile çerçeve yönetmelik niteliğinde **Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmelik** yürürlüğe konulmuştur(Resmi Gazete: 24.10.1982-17848). Buradaki kurumların ayrıca kendi içlerinde düzenleme yapacakları kuralı uyarınca -sonradan birkaç ekleme ve düzeltme yapılmakla birlikte- Milli Eğitim Bakanlığı'nca **Milli Eğitim Bakanlığı Disiplin Amirleri**

Yönetmeliği çıkarılarak merkez, taşra ve yurt dışı örgütünde görevli personelin disiplin amirleri saptanmıştır (Resmi Gazete: 03.06.1991-20890). Bununla birlikte özel yasaların disiplin amir ve kurullarına ilişkin hükümleri saklı olup geçerliğini korumaktadır (m.126). Zaten bu husus yönetmelikte de vurgulanmıştır (m.4).

657 sayılı yasada, disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullar belirlenmiştir(m.126). Buna göre **uyarma, kınama ve aylıktan kesme** cezalarını vermeye disiplin amirleri; **kademe ilerlemesinin durdurulması** cezasını ise memurun bağlı olduğu konumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya amir yetkilidir. İl disiplin kurulunun kararına dayanan durumda da cezayı vali verebilir.

Disiplin kurulu ve yüksek disiplin kurulu, ayrı bir ceza belirlemeye yetkili değildir. Yetkisi cezayı kabul ya da reddetmekle sınırlıdır. Başka bir ceza vermeye -15 günle sınırlı olarak- atamaya yetkili amir yetkili kılınmıştır.

657 sayılı yasa, **devlet memurluğundan çıkarma** cezası için özel hükümler getirmiştir. Memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulunun kararı ile verilebilen bu ceza kararının alınması sırasında memura -sicil dosyası dışındaki- soruşturma belgelerini görüp inceleme, tanık dinletme, kurulda sözlü ya da yazılı doğrudan ya da vekili eliyle savunma yapma hakkı tanınmıştır (m.129). Bununla **yüksek disiplin kurulunun** görevinin devlet memurluğundan çıkarma cezalarını vermeye yetkili bir kurul olduğu anlaşılmaktadır. **Bakanlık disiplin kurulu ise** merkez örgütünde ya da bağlı kuruluşlarında görevli eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı dışındaki kalan personele hakkında **kademe ilerlemesinin durdurulması** cezası vermeye yetkilidir. İlgili yürütme biriminin, soruşturma dosyasını 15 gün içinde disiplin kuruluna iletmesi, kurulun da kararını 30 gün içinde

vermesi yasa gereğidir (m.128). Eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı dışında kalan taşra örgütü personeli hakkında aynı cezayı **il disiplin kurulu** verir. **İl milli eğitim disiplin kurulu**, taşradaki eğitim ve öğretim sınıfı personeline ilişkin olarak sözü edilen cezayı vermeye yetkili bir kuruldur.

Disiplin hukukunun önemli bir konusunu **savunma** oluşturur. Savunmasız ceza verilemez. Hukukun bu temel ilkesi hem ceza hukukunda ve hem de yönetim hukukunda geçerlidir. Anayasa'nın bu konudaki hükmü, "Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez." (m.129) biçimindedir. 657 sayılı yasadaki hüküm de aynı doğrultudadır: "Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez. Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun 7 günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır." (m.130).

Kendisine suçlama yöneltilen kamu görevlisinin savunması istemek, disiplin cezası vermeye yetkili disiplin amirinin ya da disiplin kurulunun görevidir. Suçlamaların, ilgiliye somut biçimde yöneltilmesi zorunludur. Hangi tarihte, nerede, hangi eylemde bulunduğu sorularak kendisine o tarihte orada bulunup bulunmadığı ya da nerede olduğunu ve sözü edilen eylemi yapıp yapmadığını açıklama olanağı verilmesi, savunma hakkına saygı gösterildiğinin kanıtı niteliğindedir. Yorum niteliği taşıyan "... okulun huzurunu bozduğunuz" biçiminde yöneltilen sorulara yanıt verilerek savunma istenmesi anlamsızdır. Danıştay'ın şu kararı, hem soruşturma sürecinde soruşturmacı tarafından alınan ifadenin savunma anlamına

gelmediğine ve hem de savunma almadan disiplin cezası verilemeyeceğine açıklık getirmesi bakımından önemlidir.” T.C. Anayasasının 118 ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 130’uncu maddelerinde disiplin cezaları ile ilgili hükümler yer almaktadır. Her iki hükmün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, Devlet memurlarının savunmalarının alınması disiplin cezası verilmesi haline hasredilmiş olup bundan önceki soruşturma safhasında sorulan sorulara cevap verilmesi için de bir süre tanınması öngörülmemiştir. Devlet Memurları Kanununun disiplin hükümlerinin uygulanmasını gerektiren hallerde, yetkili makamlarca ön inceleme ve araştırma yapmakla görevlendirilen muhakkik ve müfettişlerce yapılan işlemlerin, disiplin cezası vermeye yetkili amir ve mercilerin işlemlerinden farklı olması sebebiyle yukarıdaki hükümlerin bu hallerde de uygulanması söz konusu değildir. Bir memura disiplin cezası verilmesi için önceden müfettiş veya muhakkiklere görev vermek kanunen zorunlu olmadığından, **kanun vazınca bu safhada da süre verileceğine dair bir hüküm sevkedilmemiştir.** Müfettişlerce yapılan inceleme sırasında, hakkında inceleme yapılan memurun sadece, olay hakkındaki bilgisi alınmakta olup, ifade alınması şeklinde de adlandırılan bu işlem, savunma olarak kabul edilemeyeceği için, savunmanın bundan ayrı olarak ve disiplin cezası vermeye yetkili amir veya merci tarafından alınması gerekmektedir.

Diğer taraftan disiplin cezası verilmeden önce memurun savunmasının alınması şart olduğuna, Devlet Memurları Kanununun 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 126’ncı maddesinde müfettiş ve muhakkiklere disiplin cezası vermek yetkisi tanınmamış bulunduğu göre de bunlarca yapılan inceleme sırasında sorulan sorulara ilgili memur tarafından cevap verilebilmesi için süre verilmesi zorunlu değildir. 130’uncu maddedeki “... soruşturmayı

yapan ...” deyiminin de bu maddeye göre re’sen disiplin cezası vermeğe yetkili amir olarak anlaşılması gerekir.

Bu itibarla Devlet Memurları Kanununun 130’uncu maddesinde belirtilen savunma hakkı ile ilgili sürenin cezayı veren amir ve mercilere ve bir defaya mahsus olmak üzere verilmesi gerekeceği.” (3. Daire, 25.09.1973, E. 1973/072, K. 1973/269).

Geçmişte aylıktan kesme ya da daha ağır bir disiplin cezası almış olanlar -bu cezaları sicillerinden silinmiş bile olsa- disiplin kurulunda görev alamazlar. Bu kurulların başkan ve üyeleri kendilerine, eşlerine, ikinci dereceye varan kan ve akrabalıkları olan kişilere, disiplin önerdikleri ya da soruşturmasını yaptıkları ve atanmasına yetkili oldukları memurların durumunun görüşüldüğü kurul toplantılarına katılamazlar.

b) Yargısal işlem

İlçede çalışmakta olan memur hakkındaki **görüş özeti** (fezleke) ilçe yönetim (idare) kurulunda, ilde görevde personele ilişkin **görüş özeti** (fezleke) il yönetim (idare) kurulunda, kurum merkez örgütünde çalışan personel hakkındaki **görüş özeti** (fezleke) de merkez **yargılama (muhakemat) kurulu (komisyonu)**nda görüşülüp karara bağlanır. Kurullarda 1) suçlamanın yargılamayı gerektirecek ölçüde ciddi olduğu kanısına varıldığında **yargılamanın gerekliliğine** (lüzum-u muhakeme), 2) savların gerçektışı olduğunun anlaşılması durumunda **yargılamanın gereksizliğine** (men-i muhakeme), 3) suçlamaların disiplin boyutundan öteye geçmemesine karşın yanlışlıkla yargısal (adli) soruşturma yapılarak görüş özeti (fezleke) düzenlediği sonucuna varıldığında da **karar verilmesine gerek olmadığı**, 4) işlemin zaman aşımına uğraması durumunda **kovuşturmaya yer olmadığı** yolunda kararlar alınarak işlem

tamamlanır ve alınan karar ilgililerine bildirilir. Yargılamanın gerekliliğine karar verilmiş ise yargılamanın yapılacağı mahkeme belirlenir ve dosya oraya gönderilir.

657 sayılı yasanın “Disiplin cezası gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.” hükmüyle soruşturmanın yapılması ve buna dayalı olarak disiplin amiri ya da disiplin kurulunca ceza verilmesi için tanınan süre en çok iki yıldır. Herhangi bir nedenle bu sürenin aşılmasından sonra disiplin cezası verilemez.

5. Yasa Yolları

Soruşturma sonunda, kamu görevlisinin üstüne atılı suçlu işlemediğinin anlaşılması durumunda ilgili hakkında bir işlem yapılmayacağı açıktır. Buna karşılık suçsuz olduğu tam olarak kanıtlanamamış olmakla birlikte suçluluğuna ilişkin yeterli kanıt bulunmadığı durumlarda da “kuşku”nun sanık/suçlanan lehine sayılacağı yolundaki genel hukuk kuralı uyarınca hakkında hem disiplin cezası uygulanmaması ve hem de yargılamanın gerekliliği (lüzum-u muhakeme) kararı verilmemesi gerekmektedir.

Kendisi hakkında alınan yargılamanın gerekliliği (lüzum-u muhakeme) ya da verilen disiplin cezası kararının yeterli dayanağı bulunmadığını, bu nedenle yasaya ve hukuka aykırı olduğunu düşünen kamu görevlisinin yapılan işlemin sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla kullanabileceği yasal yönetme ve olanakların tümüne **yasa yolları** adı verilmektedir.

Yapılan soruşturmanın ve buna dayalı olarak oluşturulan yönetsel işlemin niteliğine göre değişik yasa yolları vardır. Başka bir deyişle